

ROTTERDAMSCH COURANT.

BUREAU: Hoogstraat, Wijk 10, N° 77.

De Abonnementsprijs is per drie maanden f 6 voor Rotterdam, en f 7 franco per post door het geheele Rijk.
Behalve aan het Bureau der Courant kan men zich bij alle Boekhandelaars en Postkantoren Abonneren.
Enkele Nummers 10 Cents.

Geboorte-, Trouw- en Doodberigten van 1 tot 5 regels... f 1.—
Iedere regel meer... 0.20
Andere Advertenties per regel... 0.20
Grootte letters naar plaatsnooten. — Bij iedere Advertentie 45 Cents voor zegelrecht en 1 Exemplaar der Courant.

HET NEDERLANDSCH-BELGISCH TRACTAAT VAN HANDEL EN SCHEEPVAART.

II.

Hoe ver wij ook in het verleden van ons Land terugzien, treffen wij altijd een nimmer verlaauwde belangstelling aan in het lot onzer zeevisscherijen. Voor de inwoners der zeedorpen nagenoeg de eenige bron van betrekkelijke welvaart, en stellig van bestaan, doet bovendien de voor- of tegenspoed daarvan zich door het gansche Land gevoelen. Het gebruik van visch is in ons Vaderland eene nationale behoefte, die onderhouden en gevoerd wordt door de voorschriften met betrekking tot het vasten, voor onze Katholieke landgenooten geldende. Vindt derhalve de zeevisch eene uitgebreide binnenlandsche markt, niet gering mag in vergelijking daarmee de navraag van het buitenland naar dit artikel heeten. Dit geldt vooral van het Tolverbond en België. Van 1854—1858 werden, om bij onze kustvisscherij in de Noordzee ons te bepalen, van hier naar het eerstgenoemde uitgevoerd ruim 26 miljoen stuks bokking, terwijl gedurende dat zelfde tijdvak naar België niet minder dan ca. 98 miljoen stuks van dezelfde vischsoort werden verzonden. Ook met opzigt tot andere gedeelten onzer zeevisscherijen valt hetzelfde op te merken. Zoo werden in het evengenoemd vijfjarig tijdvak alleen naar het Tolverbond 11.016 en naar België 4445 ton gezouten kabeljauw, en bovendien naar het eerste 2,565,765 en naar het tweede 958,381 ton stokvisch uitgevoerd. Wel een bewijs voorzeker, dat het bij onze zeevisscherijen niet aan buitenlandsche vraag hapert.

De uitvoer van visch zou echter, wat België betreft, veel aanzienlijker zijn geweest, zoo daarvan niet een beschermend regt was gevorderd geworden, dat, schoon blijkens de ondervinding niet bij magte om den uitvoer van dit artikel geheel en al te weren, echter aan den handel daarin drukkende bezwaren in den weg legde. Herhaaldelijk was op dit punt de aandacht der Regering gevestigd, doch zonder dat zulks tot eenig resultaat leidde. Wel was bij het handelstractaat van 1851 tot eene zekere hoeveelheid per jaar eene reductie van invoerrechts bedongen, doch dit voldeed slechts gebrekkig aan de behoefte en handhaafde onder gematigder vormen het streng prohibitief systeem met opzigt tot den uitvoer van zeevisch. Het thans gesloten handelstractaat ruimt de oude hinderpalen uit den weg en opent voor onze zeevisscherijen, wat den uitvoer naar België betreft, eene nieuwe toekomst. Te beginnen met 1 januarij 1864 zullen de inkomende regten aldaar zijn vastgesteld op 4 fr. de 100 ponden verschen visch en zouten visch en op 1 fr. de 100 ponden

visch van alle andere soort, daaronder begrepen stokvisch en alleen met uitzondering van zeekeefsten, oesters en anderen schelpvisch. De concurrentie zal met dit tarief door de Hollandsche zeevisscherijen met goed gevolg kunnen worden volgehouden.

De zeevisscherijen hebben, sedert eenige jaren geleden de beschermende hand der Regering daaraan is onttrokken, hare toekomst in vele opzichten zien opgehield. De moeilijke periode, die haar bij den plotselinge overgang van bescherming tot vrijheid te wachten stond, zijn zij veel beter te boven gekomen dan men dit aanvankelijk zou hebben mogen verwachten. Op den duur zullen zij zich over die verandering niet te beklagen hebben en het premiestelsel niet meer terugwensen. Waartoe zou zulk een stelsel ook nog dienen? Of zijn de vooruitzichten op het maken van winsten minder dan voorheen? Integendeel. De toeneming der spoorwegen opent in gelijke verhouding nieuwe markten aan onzen zeevisch. Daar, waar een twintigtal jaren geleden hij slechts bij name bekend was, verschijnt hij menigmaal aan den disch. Zoo doende is de visscherij niet meer gebonden aan eenige weinige débouchés, waar het overvoeren der markt de prijzen der producten spoedig tot een laag peil dwingt af te dalen, maar kan, waar voor den afzet een steeds ruimere kring wordt opengesteld, redelijkerwijze het verkrijgen van grootere winsten worden verwacht. En dat zoodanig lokaas niet anders dan gunstig op den staat onzer zeevisscherijen zal kunnen terugwerken, behoeft wel geen betoog.

Bedriegen wij ons niet, dan mag men het er voor houden, dat het handelstractaat met België, al stond daarin alleen de reductie der invoerrechten op onzen zeevisch geschreven, wel in staat is vele der onaangename gewaarwordingen te doen vergeten, die de inhoud van het tractaat over de Maassatappingen bij sommigen in den Lande heeft opgewekt.

ROTTERDAM 15 Julij.

De magt der overtuiging, deze is de interventie welke Engeland zich, blijkens de woorden door graaf Russell in de jongste zitting van het Hoogerhuis gesproken, in de Poolse aangelegenheden mag voorloven.

Het Russische Kabinet zal dus geheel willekeurig Englands voorstellen kunnen aannemen of verwerpen; van de zijde van Groot-Brittannië zal men door geen oorlog worden bedreigd. Nogtans vreesde lord Grey, die eene motie voorstelde om bij de Koningin een adres in te dienen ten einde mededeeling te verzoeken van de regeringsstukken betrekkelijk de Poolse aangelegenheden, dat Engeland tegen wil en dank wegens die quaestie in een oorlog zou gewikkeld worden. Deze onderstelling werd, zoo als trouwens te verwachten was, door graaf Russell ten ernstigste bestreden, en wel op grond van zijne bewering dat eene eenvoudige diplomatieke interventie zulke gevolgen onmogelijk zou kunnen hebben, te minder daar het Engelsche Gouvernement de Polen niet ge-

wapenderhand wil bijstaan, noch Rusland verplichten de onafhankelijkheid van Polen te erkennen.

The Times, het City-organ, is uitbundig in zijn lof wegens die verklaringen van graaf Russell; niet zonder ongerustheid bemerkt het echter dat Engeland niet meer beslissend voor zich zelf kan handelen, omdat men zich solidair met Frankrijk en Oostenrijk verbonden heeft. Het laat zich daarna zelfs door zijn angst medeslepen en zegt dat de tegenwoordige toestand geheel gelijk is aan dien welke den Krimoorlog voorspiegelde, en daarom blijft The Times voor een oorlog met Rusland bevreemd. „De voorzigtigheid — vervolgt het City-organ — moet Rusland nopen om de concessies, welke men hem vraagt, van de hand te wijzen; wat de opstandelingen aangaat, zij willen noch van amnestie noch van een wapenstilstand hooren. Wat blijft ons over te doen, indien de voorstellen door beide partijen worden verworpen? Onze eenige hoop dat de vrede zal worden bewaard is gevestigd op graaf Russell, die, naar wij ons vleijen, zijn woord zal gestand blijven.”

Zooval uit de verklaringen door de Regering in beide Huizen afgelegd, als uit de houding der pers blijkt volkomen dat, hoe meer de tijd nadert dat Ruslands antwoorden bekend zullen zijn, de Engelsche Regering alle verantwoordelijkheid van zich wil afwerpen en zich liever aan de nadere behandeling der zaak zal onttrekken, zoo als lord Palmerston zich eenmaal aan de Mexicaansche expeditie onttrok.

Enige Parijsche organen, La Patrie en L'Opinion Nationale enz., meenen dat er van de tegenwoordige diplomatieke stappen weinig heil voor Polen te wachten is, niettegenstaande men er vroeger zoo niet alles dan toch veel goeds van verwachtte. Het blijkt ten duidelijkste dat de gunstige gebeurtenissen in Mexico eene wijziging in de opinie van de Fransche pers hebben gebracht. Het valt dan ook niet te ontkennen dat de band, die Napoleon daár de handen bond, verbroken is. De val van Mexico kan zeer waarschijnlijk een einde maken aan den langdurigen weifelenden politieke toestand in Europa, tenzij Napoleon het plan koestert zijne strijdkrachten in Mexico te laten, om daarvan eene kolonie te maken, en in de Amerikaansche aangelegenheden tusschen beide te treden. Napoleon III, dus meent men, zal thans moeten kiezen tusschen Polen en Mexico.

Het protocol betrekkelijk het Grieksche Koninkrijk is gisteren te Londen door de vertegenwoordigers van Frankrijk, Engeland, Rusland en Denemarken geteekend.

De Wanderer, die te Weenen de Hongaarsche partij vertegenwoordigt, zegt dat er in de jongste dagen eene menigte politieke arrestaties hebben plaats gegrepen. Onder hen bevinden zich eenige voornaamste industrielen, die onmiddellijk voor den krijgsraad zijn gebracht.

De Kreuz-Zeitung zegt thans, na herhaalde malen te hebben beweerd dat Keizer Frans Jozef den Koning van Pruisen in Karlsruhe een bezoek zou brengen, dat dit onderhoud in Gastein zal plaats hebben. De waarheid is, zegt l'Indépendance op gezag van een particulier schrijven uit Weenen, dat dit bezoek in Weenen alles behalve gunstig wordt opgenomen en dat men uit dien hoofde al het mogelijke doet om er elk politiek karakter aan te ontnemen.

BUITENLAND.

ENGLAND.

LONDEN 14 Julij.

(Particuliere Correspondentie.)

Na de debatten, gisteren avond in het Hoogerhuis gevoerd, waarin de Minister van buitenlandsche zaken pertinent verklaarde, dat Engeland geene gewapende interventie ten behoeve van Polen zou doen, mag men volgens mijn oordeel gerustelijk aannemen dat, voor zooveel Engeland betreft, de vrede zal bewaard blijven. Intusschen wekt het niet weinig verbazing dat eene dergelijke verklaring thans reeds door graaf Russell is afgelegd, en algemeen koestert men de overtuiging dat, nu men heeft afgezien van elke interventie die hulp kon aanbrengen, het lot der Polen door onzen schijn van hulp slechts te ondragelijker zal worden.

Welke toch mag de reden geweest zijn, die ons Gouvernement heeft overgehaald om zulk eene niets beteekenende houding aan te nemen? Men had toch de zekerheid dat, al werden alle voorstellen zoetsappig door Rusland aangenomen, de wenschen der Polen toch niet zouden zijn vervuld, terwijl men thans eene houding aanneemt als zou men de voorstellen gaarne door Rusland zien verworpen. Hoe het ook zij, onze Regering heeft zich in deze aangelegenheid op een zeer valsche standpunt geplaatst, waarvan de nadeelige gevolgen niet zullen uitblijven. De openbare mening kan niet anders dan zulk eene houding afkeuren, ten gevolge waarvan de invloed van het Kabinet moet worden verzwakt.

De vrienden van het Zuiden mogen den Hemel wel afsmeeken dat generaal Lee hunne zaken beter zal behartigen dan de heer Roebuck zulks deed in het Lagerhuis; intusschen er bestaat eenig verband tusschen deze twee personen. Waarschijnlijk heb ik u reeds vóór een zetal wesen medegedeeld, dat de motie van den Sheffieldschen afgevaardigde, tot erkenning van het Zuiden, op de rol van het Parlement was geplaatst. De behandeling werd echter verschoven, omdat daarvoor billijke redenen bestonden. Spoedig werden deze duidelijk. Generaal Lee koesterde het plan noordwaarts te trekken, en een militaire coup de théâtre moest de aanneming van de motie bevorderlijk zijn. Het Zuidelijk leger trok den Potomac over, en het werd dus tijd dat de discussie zouden plaats grijpen; de lang verwachte tijding bleef evenwel uit, terwijl zelfs de berichten door de Scotia aangebragt alles behalve in staat waren om een gunstigen invloed op de debatten uit te oefenen. De heer Roebuck nam een paar dagen beraad, en toen deze ook weder zonder de gewenschte tijding waren verstreken, bleef hem niets anders over dan zijne motie in te trekken, om gelijkzijdig aan het publiek mede te deelen dat hij een dwaas figuur gemaakt had. Gij kunt u niet voorstellen hoe men hier den spot drijft met de beide Parlementsleden, de heeren Roebuck en Lindsay, omdat zij zich zelve eene geduchte nederlaag in het Parlement hebben moeten bereiden, nadat zij zoo handig door den Keizer der Franschen om den tuin waren geleid.

Volgens The Observer zal het korte uitstapje van Koningin Victoria naar Duitschland veel vroeger plaats grijpen dan men verwachtte. Graaf Russell zal haar niet vergezellen, aangezien hij den 5 augustus naar zijne familie in Schotland zal vertrekken; zijne plaats zal door graaf Granville worden vervuld. De tijd zal leeren wat er van deze mededeelingen waar is.

Congres van Nijverheid.

Heden (woensdag 15 Julij) des voormiddags ten tien ure vereenigden het Hoofdbestuur en de afgevaardigden der verschillende departementen van de Maatschappij tot bevordering van Nijverheid zich met onderscheiden andere leden der Maatschappij tot het houden van het Congres van Nijverheid in de leenzaal van het Rotterdamsch Departement der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen.

Prof. A. H. van der Boon Mesch opende het Congres met eene korte herinnering aan het doel dezer samenkomst en uitnoodiging dat men zich terstond in de verschillende daartoe aangewezen vertrekken zoude vereenigen, tot behandeling der verschillende vraagstukken in afdeelingen.

Aan deze uitnoodiging werd dadelijk gevolg gegeven, en wij willen trachten hier kortelijk samen te vatten, waartoe de discussien in de drie afdeelingen leidden.

1ste Afdeeling (Landbouw).

In deze afdeeling werd tot voorzitter verkozen prof. H. C. van Hall, van Groningen, en tot secretaris prof. L. Mulder, van Deventer.

Achtereenvolgens kwamen in deze afdeeling de volgende vraagpunten in behandeling:

1° Wat kan er gedaan worden ter bevordering van de katoenteelt in onze O. en W.-I. bezittingen? In hoeverre kan die teelt gescht worden te zijn in het belang van Moederland en Koloniën?

Op deze vraag, gisteren door de Algemeene Vergadering aan het Congres ter behandeling opgedragen, werd besloten haar aan de Maatschappij aan te bevelen als prijsvraag, doch met omzetting van de beide deelen, zoodanig dat het laatstgenoemde voorop gaat; voorts daarop uit te loven de tweede gouden medaille benevens f 100 en de beantwoording te bepalen op september 1864.

2° Welke van de surrogaten van katoen verdienen de meeste aanbeveling, met het oog op de bruikbaarheid en goedkoopheid der grondstof? — Het besluit was om deze vraag (ingelijks door de Alg. Verg. opgedragen), als minder regstreeks tot deze afd. behoorende, naar de tweede afd. te renvoyeren.

3° Welke zijn de voordeelen der tijdelijke verwisseling van bouw- met grasland in het algemeen en voor welke gewassen in het bijzonder? Zoo het blijkt,

dat de aan deze verwisseling verbonden voordeelen grooter zijn dan de daaruit wellicht voortvloeiende nadeelen, behoorden dan niet alle verpachters van landerijen uit de huurcontracten weg te laten de bepaling, zoo als men die hier en daar aantreft, dat het grasland der verhuurde velden niet in bouwland veranderd worden mag? — Na zeer uitvoerige discussien vereenigde zich de afd. met de zienswijze, dat het tegen het belang der zaak strijdt, de pachters in dit opzigt aan banden te leggen; voorts dat het wenschelijk is bij het pachtcontract een langen huurtijd te stellen en den huurprijs in het contract te doen afwisselen naar evenredigheid van de rijzing en daling in de marktprijzen der producten.

4° Zoude het droogleggen met aarden huizen, of het zoogenaamd draineren, dat thans in meer dan een gewest in Nederland met honderden bunders geschiedt, behalve den nuttigen invloed dezer bewerking, door aanwinst van grond, verbetering der voortbrengselen en gemakkelijker gebruik van sommige nieuwe werktuigen, ook nog invloed kunnen hebben op de gezondheid van den mensch, wanneer het ten minste op genoegzaam uitgebreide schaal tot stand gebracht is? — Te dien aanzien werd door den Voorzitter gewezen op de navolgende punten: a. op het gemakkelijker gemis der kleine staukverspreidende slooten in de landerijen; b. op de meerdere droogte van den onderbodem, door den enormen water-afvoer, waarvan spr. de meest afloende voorbeelden aanhaalde; c. op het feit dat den 19den maart 1860 in den Noordpolder (Groningen) met goed gevolg een stuk gedraineerd land was beploegd en bezaaid, niettegenstaande het tot daags te voren sterk gevoren had, ten gevolge waarvan op de omliggende ongedraineerde gronden de beploeging eerst eene maand daarna kon plaats hebben; d. op de zuiverheid van het door drainerbuizen vloeiende water, waarvan de als mestspatie inwerkende bestanddeelen in den bodem achterblijven; e. op de bevordering van het gebruik van groote zaai- en andere machines, die men bij de vele kleine slooten niet kan aanwenden; f. op de mindere ziekte der gewassen in gedraineerde landen. Ten gevolge van deze en andere opmerkingen van verschillende sprekers vereenigde zich de afdeeling in de erkenning van den bestaanden invloed der drainering op den gezondheidstoestand, en wel in verband met de volgende vraag:

5° De rooiting van vlas en hennep geeft aanleiding

tot bederf in het water, waardoor de visch sterft en ligtelijk moeraskooften ontstaan. Welke scheikundige, werktuigelijke of andere middelen heeft men met goed gevolg aangewend, 't zij hier, 't zij elders, om vlas of hennep op eene andere wijze te bereiden, zoodat zoodanig bederf in het water niet of minder plaats heeft? Zoude hiertoe ook dienstig kunnen zijn de aanwijzing door R. Kane, op scheikundige gronden gegeven, dat het water, waarin deze vezelstoffen geroot zijn, onmiddellijk als eene uitmuntende meststof over het land gebracht kan worden, en zoo slechts gedurende zeer korten tijd aanleiding kan geven tot schadelijke uitdampingen? — De conclusie op de debatten over deze vraag luidde ten gunste van het aanwendebare der bedoelde aanwijzing.

6° Welke aanmoedigingen zouden op eene doeltreffende wijze aan den landbouw in Nederland kunnen gegeven worden? Welke hinderpalen staan zijne verbetering nog in den weg, en welken weg zouden of de Regering of bijzondere personen of maatschappijen kunnen inslaan, om in bovengenoemde opzichten nut te stichten? — De conclusie op dit punt strekte om te doen uitkomen, dat het voortaan wellicht beter zou zijn de bekrooningen op het landbouwkundig gebied minder toe te kennen aan de producten, dan wel aan het beheer van boerderijen. De afdeeling beschouwde het daarom als wenschelijk, dat de Maatschappij, in navolging van hare zuster-vereening in West-Vlaanderen, daartoe ook hare bemoeijingen zou uitstrekken tot het inspecteren van boerderijen en boerenbedrijven, van hetwelk men, als het goed werd uitgevoerd, wel zeer gunstige resultaten verwachtte. Eindelijk werden nog ingevolge de punten van beschrijving, in vereeniging met de 1ste afd. de navolgende zaken behandeld.

a. Welke bijkomende voortbrengselen of afval van fabrieken zouden voor den landbouw, hetzij als meststof, hetzij op andere wijze nuttig kunnen zijn? Men wenschte de aandacht op deze zaak te vestigen, vooreerst omdat zulke bijkomende voortbrengselen van fabrieken doorgaans voor geringe prijzen verkrijgbaar zijn; ten tweede, omdat zoodanige afval van fabrieken bij onze landbouwers niet algemeen genoeg bekend is, en ten derde, omdat eenige der genoemde voortbrengselen bij het gebruik maatregelen van voorzorg vereischen, op welke laatste men niet altoos genoeg bedacht is. Bij de discussie hierover stonden twee gevoelens lijnrecht tegenover elkander. Een der leden meende namelijk dat

het niet doenlijk was, het gebruik van zoodanigen afval ter bemesting bij de landbouwers in gang te doen vinden, om de eenvoudige reden dat deze te veel aan den ouden sleur blijven hangen, om in dit opzigt eenige proeven te willen nemen. Een ander lid daarentegen wees op de goede gezindheid van een aantal landbouwers tot bevordering van iederen vooruitgang in hun bedrijf. Uit deze wrijving van gevoelens kwam evenwel een middenweg te voorschijn, waaruit bleek dat in beide opvattingen veel waarheid ligt opgesloten, maar dat er ten slotte toch genoegzame reden bestond om na verloop van tijd het meer algemeen gebruik van nieuwe mestspecien te kunnen verwachten. Nadat alstoen nog gesproken was over de daartoe zoo nuttige aanwending van versleten paardenhoeven, vermening van gips met stalmeel, enz., ging men over tot de volgende vraag:

b. Op de groote tentoonstelling te Londen heeft men uitnemend fraaie monsters zeer lange fijne en blanke hennep gezien, uit Italië aangevoerd, uit welk land eene zeer groote uitvoer van dit fabriekaat plaats heeft. Zijn er ook in Nederland proeven genomen om den hennep even fraai en blank te bewerken? en zoo ja, met welken uitslag? — Door prof. van Hall, die eenige dezer monsters ter tafel bragt, zoowel als door andere leden werden dienaangaande onderscheidene mededeelingen gedaan, waarbij o. a. bleek dat de roodachtige kleur van sommige Italiaansche hennepsoorten niet gelijk sommigen meenen, door de aard der plant, maar door de bewerking ontstaat.

2de Afdeeling.

(Kunsten, Handwerken, Fabrieken en Trafieken.)

In deze afdeeling werd het voorzitterschap bekleed door prof. A. H. van der Boon Mesch, van Leyden, en het secretariaat opgedragen aan den heer A. C. Cramer, van Rotterdam.

In de eerste plaats was aan de orde het doen van mededeeling van nieuwe vindingen of proeven, en werden drie mededeelingen gedaan: 1° nopens een nieuw gewas, alfa geheeten, waarvan de stengel geschikt is om tot de papier-fabricatie te dienen en waarvan de prijs thans is f 6.15 de 100 Ned. w.; 2° afdeling uitte den weicher, dat zich fabrieken mochten vestigen tot bewerking van dit gewas tot halfgoed, ten einde het bruikbaar te maken voor de papier-fabrieken; 3° betrekkelijk een veiligheids-toestel voor stoomketels van Black, en c, aangaande

ROTTERDAM—GRANGEMOUTH,
in directe verbinding met **GLASGOW**,
door het Forth- en Clyde-Kanaal.
Het Stoomschip **LOUISE**, Kapitein P. J. VAN
DER GRIENT, zal van hier naar **GRANGEMOUTH**
vertrekken **ZATURDAG 18 Julij**, des morgens vroeg.
Adres bij **D. BURGER & ZOON**.

ROTTERDAM—NEWCASTLE.
Voor Passagiers en Goederen.
De Stoomboot **LORD RAGLAN**, Kapitein
J. H. Thompson, zal van hier naar **NEW-**
CASTLE vertrekken **ZATURDAG 18 Julij**, des
morgens vroeg.
Adres bij **D. BURGER & ZOON**.

STOOMBOOTVAART
TUSSEN
ROTTERDAM en HULL.
Voor Passagiers en Goederen.
De Rader-Stoomboot **SEA GULL**, Kapitein
J. LEETHAM, vertrekt van **ROTTERDAM** naar **HULL**
aanstaanden **Zaterdag, des avonds**.
Adres bij **J. B. CROL & Co.**

ROTTERDAM en HULL,
voor PASSAGIERS en GOEDEREN,
met de Stoomschepen
SWALLOW, ... IEDEREN
OCEAN QUEEN, Woensdag en Zaterdag.
Het Stoomschip **OCEAN QUEEN**, Kapitein **TH.**
HUTTON, vertrekt van **ROTTERDAM** naar **HULL**
Zaterdag 18 Julij 1863, des avonds.
Adres bij **SEBUWEN & Co.**

ARNHEMSCH
STOOMBOOT-MAATSCHAPPIJ.
ZOMERDIENST.
DAGELIJSCH VAARTEN
MET DE STOOMSCHEPEN
ARNHEM I & II,
TUSSEN
ARNHEM, WAGENINGEN, RHENEN, WIJK BIJ
DUURSTED, CULENBORG, VREESWIJK,
SCHOONHOVEN en ROTTERDAM.
Van **ARNHEM** naar **ROTTERDAM**,
des morgens 8 ure.
Van **ROTTERDAM** naar **ARNHEM**,
des morgens 8½ ure.
Nadere inlichtingen geeft de **Agent**, de Heer
J. P. DE COCK, Boompjes, **Rotterdam**.
Arnhem, DE DIRECTEUR.
20 April 1863.

HET GROOT GENEESMIDDEL VOOR ALLEN.
Bekend door de geheele Wereld.

De PILLEN van HOLLOWAY.

Ongesteldheden der jeugd.
De kinderen worden somtijds ontzenuwd en ver-
zwakken zonder dat men daarvan in den aanvang de
oorzaak ontdekken kan. Zij verliezen gewoonlijk hun
helder gezigt en hunne geestkracht. De algemeene
oorzaak van dezen droevigen staat is een ongeregelde
maag, die door de Pillen van **HOLLOWAY** spoedig
weer in orde is gebracht. Deze werken op eene
wonderbare wijze bij het verbeteren der spijsvertering
en het zuiveren des bloeds. Zij werken zoo innig en
zoo zeker op het orgaan dat noodzakelijk is voor de
spijsvertering, dat het zenuwgestel spoedig herstelt en
de zwakte staat der geestvermogens spoedig verandert
in eenen sterken vluggen en krachtigen toestand.
De zwakste gestellen kunnen gerust de Pillen van
HOLLOWAY gebruiken. Zij doen geen geweldige
poging op het gestel, maar bereiken langzamerhand
hun doel en zonder dat men gepoedzaakt is zijnen
leefregel of zijne uitspanningen te veel in te korten.
De zelfstandigheid, waaruit deze Pillen zijn zamen-
gesteld, beletten volkomen dat zij eenige schade zouden
kunnen toebrengen.

De Pillen van Holloway zijn het beste Geneesmiddel
der Wereld voor de volgende Ziekten.

Dagelijksche, anderdaagsche en derdendaagsche Koorts.	Geelzucht.
Aamborstigheid.	Leverziekten.
Galziekten.	Lendenpijn.
Blaasjes op de Huid.	Aambeijen.
Pijn in de Ingewanden.	Rhumatiek.
Koliek.	Moeijelijk Wateren.
Verstopping in de Darmen.	Huidziekten.
Toring.	Klierziekten of Koningszeer.
Verzwakking.	Keelpijn.
Waterzucht.	Steen en Graveel.
Rode-Loop.	Secundaire Verschuiven.
Roos.	Gezwellen.
Vrouwen-Ziekten.	Zweren.
Aanvallen van Beroerten.	Rterbulen.
Jicht.	Wormen van alle soorten.
Hoofdpijn.	Venerische Ziekten.
Slechte Spijsvertering.	Tic-douloureux.
Ontsteking.	Zwakheden uit welke oorzaak ook, enz., enz.

Zijn op **franco** aanvraag a contant te bekomen bij
den Heer **J. M. VAN RENESSE**, Depôthouder te
's Gravenhage, bij den Heer **M. CLOOS**, in de Vries-
sche Apotheek, Hang, bij de Zeevischmarkt, n.º 441,
te **Rotterdam**, en bij den Heer **J. STRAATMAN**,
Hoofd-Depôthouder te **'s Hertogenbosch**; alsmede in
Holloway's Etablissement, te **Londen**, 244
Strand, en te **New-York**, 80, Maiden-Laine.

Door het vermeerdert debiet zijn de prijzen als volgt:
Doosjes Pillen f 0.80, f 1.85, f 3, f 6.75, f 13.50, f 20.50.

Door de grootste hoeveelheid te nemen be-
voordeelt men zich aanmerkelijk.

NB. Bij iedere Doos is een Biljet, dat verklaart hoe
men de Patientten moet behandelen.

Rotterdam 15 Julij 1863.

OP HEDEN AANGEKOMEN:
DE 4de HARINGJAGER.
ONS VOORTDUREND AANBEVELENDE,
Waterreus & van der Waart.

MARSEILLE-BATAVIA-SHANGHAI-
OVERLANDMAIL
der **MESSAGERIES IMPÉRIALES.**

Vertrek van **MARSEILLE** den 19 van elke Maand.

TRANSPORT van **PASSAGIERS, GOEDEREN** en **SPETIE.**

VASTE DOORVRACHTEN en DIRECTE CONNOSSEMENTEN van **Rotterdam** tot **Batavia**
en **Shanghai.**

GEREGELDE AANSLUITING te **Singapore** voor **Batavia.**

Aan **GOVERNEMENTS AMBTENAREN** wordt eene belangrijke reductie toegestaan.

Tot Inschrijving van **PASSAGIERS** en **GOEDEREN** en het verkrijgen van alle Inlichtingen adres bij

SMITH & Co., te Rotterdam.

GENERAL STEAM-NAVIGATION COMPANY.
ROTTERDAM en LONDEN.
De Stoom-Schepen vertrekken met Passagiers en Goederen geregeld
ieder Dingsdag, Donderdag en Zaterdag.

JULIJ 1863.

Zaterdag 18, 's middags 12 ure.

Dingsdag 21, 's namiddags 1½

VRACHTEN: Grootte Kajuit f 1.7.

Voor-Kajuit

Donderdag 23, 's namiddags 3 ure.

Zaterdag 25, " 4 "

VRACHTEN: Grootte Kajuit f 1.7.

Voor-Kajuit

GEBOEDERS SMITH, Agenten.

STOOMBOOTDIENSTEN.

TELEGRAAF.

JULIJ 1863.

Van **ROTTERDAM** naar **ANTWERPEN.** Van **ANTWERPEN** naar **ROTTERDAM.**

* 17 Vrijdag 's morgens 9.30

* 18 Zaterdag " 10.30

* 20 Maandag " 11.—

* 21 Dingsdag 's middags 12.—

* 22 Woensdag " 12.—

* 23 Donderdag 's namiddags 12.30

17 Vrijdag 's namiddags 1.30

18 Zaterdag " 1.30

20 Maandag 's morgens 3.—

21 Dingsdag " 3.30

22 Woensdag " 4.—

23 Donderdag " 4.30

Op de met een * gemerkte dagen wordt op de geregelde aankomst der corresponderende Treinen
van den Hollandschen en Rhijn-Spoorweg gewacht. Bij de aankomst van deze Treinen is er een
Geëmployeerde van de Dienst aan het Station tegenwoordig.

PASSAGIERS-VRACHTEN van ROTTERDAM op ANTWERPEN:

Grootte Kajuit f 2.50, Heen en Terug f 4.— Voor-Kajuit f 1.50, Heen en Terug f 2.50.

Passagiers-Bagage vrij. — Kinderen beneden de 10 jaren Halve Vracht.

LIGPLAATS: **BOLWERK.**

ZUID-BEVELAND.

JULIJ 1863.

Van **ROTTERDAM** naar **GOES.**

17 Vrijdag 's morgens 6.30

20 Maandag " 8.—

22 Woensdag " 9.—

24 Vrijdag " 9.30

Van **GOES** naar **ROTTERDAM.**

19 Zondag 's namiddags 1.—

21 Dingsdag 's morgens 4.30

23 Donderdag " 4.30

26 Zondag " 6.30

Verminderde Passagiers-Vrachten van **Rotterdam** op **Goes** en terug.

1ste Kajuit f 2.50, Heen en terug f 4. 2de Kajuit f 1.50, Heen en terug f 2.50.

Passagiers-Bagage vrij. Kinderen beneden de 10 jaren betalen halve Vracht en zijn beneden de

2 jaren (onder geleide) geheel vrij.

LIGPLAATS: **OUDE HOOFD.**

VERWEY & Co., Cargadoors-Expeditieus. Boompjes te Rotterdam.

Siroop van bittere Oranjeschillen

van **J. P. LAROZE**, Chemist, Apotheker der Hoogere School van Parijs.

Door de functien van de maag en de ingewanden te regelen, neemt deze **Siroop** die
onaangename gewaarwordingen weg welke zich in duizenderlei vorm voordoen en voorkomt
daardoor de ziekten waarvan zij de voorboden zijn. Geneesheeren en zieken hebben erkend
dat zij de spijsvertering herstelt door de werkloosheid van de maag weg te nemen, dat zij
hoofdpijn en kramp, de gevolgen van moeilijke spijsvertering, kalmeert. Haar aangename
smaak, hare ligt verteerbaarheid hebben haar doen aannemen als het zekere middel tegen
zenuwziekten, maagontsteking, maagkramp, koliek van maag en ingewanden, hartkloppingen,
maagpijnen, zenuwachtige braken. Hare werking op de assimilerende functien is van dien
aard, dat de eerste geneesheeren ze hebben genomen tot een zeker bijvoegsel voor de twee
voornaamste therapeutische middelen, het **Joduretum Pottassii** en het **Proto-Joduur**
van **IJzer**, daar hun gebreken is, dat, onder haren invloed, het eerste zijne prikkelende
werking, en het tweede zijne zamentrekkende kracht verliest. De flacon: 3 fr.

SIROP DÉPURATIF

van bittere Oranjeschillen,

met **JODURETUM POTTASSII.**

Het **Joduretum Pottassii**, opgelost of in vasten
vorm toegeediend, verwerkt bij den zieke grooten
afkeer, of geeft aanleiding tot accidenten
waardoor men genoodzaakt is dit krachtig
middel te laten varen. Met de **Siroop** van
Oranjeschillen vereenigd, veroorzaakt het noch
maagpijn, noch ongesteldheid van maag en
ingewanden, en dank zij dit vrijeleide, wordt
de zuiverende behandeling onafgebroken voort-
gezet bij klier-, long- en kanker-aandoeningen
en bij die secundaire of tertiaire, zelfs van
rhumatieken aard, waarvoor zij het zekerste
middel is. De dosis is zoodanig bepaald dat
de geneesheer die naar goedvinden wijzigt.
De flacon: 4 fr. 50.

De **SIROPEN** van **J. P. LAROZE** zijn altijd in speciale flacons (noot in halve
flacons). Voor Verzendingen: **MAISON J. P. LAROZE**, rue de la Fontaine-Molière,
39 bis. Algemeen Depôt: pharmacie Laroze, rue Neuve-des-Petits-Champs, 26, en bij alle
Apothekers in Frankrijk, en in het Buitenland aan het Hoofd-Depôt te **Amsterdam**, bij **H. H.**
ULOTH, Apotheker, Zeedijk. De ôts: **Amersfoort**, **COOLHAAS** en **VAN NER**; **Arnhem**,
ROMEIN; **'s Gravenhage**, **RENESE**; **Haarlem**, **SCHREUDER**; **Middelburg**, **VAN DE**
KAMER; **Rotterdam**, **VAN SANTEN KOLFF**; **Tiel**, **FAASSEN**, en **Utrecht**, **GROOTENDORST**.

Men wordt verzocht op te geven in welke taal de gebruiksaanwijzingen moeten zijn
welke bij ieder middel gevoegd worden.

SIROP FERRUGINEUX

van bittere Oranjeschillen,
met **PROTO-JODUUR** van **IJzer.**

De vereeniging van het ijzerhoudend zout
met de **Siroop** van **Oranjeschillen** is te rationeler
daar deze **Siroop**, allen gebezigt om den eetlust
te prikkelen, de afscheiding van het maagsap
te bevorderen, en, bij gevolg, de functien van
de onderbuik te regelen, de ongunstige gevolgen
(gedruktheid van het hoofd, verstoppingen,
buikpijnen) van de ijzer- en Jodium-verbindingen
neutraliseert, terwijl zij hunne vertering
vergemaaklijkt. In de **Siroop** opgelost, kan het
gemakkelijk worden ingenomen en verdragen,
daar het voorkomt in den zuiversten en den ge-
makkelijkst opneembaren toestand, en bij bleek-
zucht, witten vloed, bloedgebrek, klier-aandoening-
gen. Engelsche ziekte, kan het gebruik verlengd
worden. De flacon: 4 fr. 50.

Contagieuse
ZIEKTEN.

BEDERF VAN HET BLOED.

HUIDUITSLAG.

Spoedige genezing en
in het geheim

van primitieve of constitutionele ziekten
der beide seksen, door de

BISCUITS DÉPURATIFS,

Dr. **OLLIVIER** te Parijs.

In dit aangenaam en gemakkelijk geneesmiddel zijn
de actieve beginselen chemisch verbonden met de
voedende bestanddeelen, wat hunne vertering gemak-
kelijk maakt en oorzaak is dat zij doordringen tot
in alle organische vezelen, waar zij den wortel van
het kwaad wegnemen, waaruit radicale genezing voort-
vloeit. Dit belangrijk resultaat, dat uitsluitend de
zoogenaamd alimentaire methode van Dr. Ollivier
kenmerkt, zou door geen ander geneesmiddel onder
de gewone pharmaceutische vormen verkregen kunnen
worden.

Nadat vier jaren lang openbare proefnemingen ge-
nomen en met den besten uitslag bekroond waren,
zijn de **Biscuits Ollivier** goedgekeurd door de
Académie impériale de Médecine, geautoriseerd door
de Regering, en is bovendien eene belooning van
24,000 francs toegekend aan Dr. Ollivier. — De
Biscuits worden met goed gevolg aangewend tegen
alle ziekten welke voortspruiten uit bederf van het
bloed of uit scherpste der vochten. — Vooral genezen
zij zeer spoedig de geheime ziekten, den huiduitslag,
de scrofuleuse ziekten, van welken ernstigen aard,
van welken vorm of hoe verouderd ook, herhaalde
accidenten aan mond, neus, oogen en ooren, rheu-
matieke pijnen, jeukingen, roode vlekken in het
aangezicht enz. — Te **Parijs** rue Nicolas Flamel,
n.º 3. Consulten gratis met gefrankeerde brieven.

Hoofdepôt voor Nederland:

bij **H. H. ULOTH**, Apotheker, Zeedijk, te **Amsterdam**.

Depôts bij de Apothekers **VAN SANTEN KOLFF**,

te **Rotterdam**; **CLOOS**, in 't Hang, te **Rotterdam**;

VAN RENESSE, te 's **Gravenhage**; **VAN DE**

KAMER, te **Middelburg**; **GROOTENDORST**, te

Utrecht, en **STRAATMAN**, te 's **Hertogenbosch**.

EXTRA

VAUXHALL-DOELE.

Harmonie-Concert

EN

GROOT SCHITTEREND

VUURWERK,

op **ZATURDAG** den 18den **JULIJ 1863**,

ter gelegenheid van den

WEDSTRIJD

DER

K. N. YACHT-CLUB.

Het **CONCERT** zal uitgevoerd worden door de
Stafmuzik der Stedelijke Schutterij uit
's Gravenhage, onder Directie van den Kapelmeeester
J. BOLTEN.

De **PLAATS** zal bij deze gelegenheid **uiterstrijk**
verlicht en gedecoreerd zijn.

Aanvang der **MUZIK** des avonds ten 9 ure.

Het **VUURWERK**, vervaardigd door den Heer
P. L. VAN DER BRUGH, Kunstvuurwerksker
van **Z. M. den Koning**, zal ten 12 ure worden af-
getrokken.

Entrée f 1.10 per Persoon; Kinderen beneden
de 12 jaren Halve Entrée.

De **Toegang-Biljetten** zullen van des morgens
ten 12 ure aan het Lokaal te verkrijgen zijn.

Muzik en Vuurwerk zullen nader bij kleine
Affiches omschreven worden.

Toegang: Haagscheveer.

NB. Bij ongunstig weder zal de **MUZIK** op de
Grootte **Zaal** plaats hebben en aldan ook aan de
Vestzijde de **Toegang** opengesteld zijn, en indien
het weder zulks toelaat, het **VUURWERK** op den
bepaalden tijd worden afgetrokken.

JOS. BELTJENS.

STADS-HERBERG. — NIEUWE WERK.

Duitsch Zomer-Théater,

IN DE ZAAL-DE MAAS.

VRIJDAG 17 JULIJ 1863:

Orpheus in der Unterwelt. Voorafgegaan

door: **Sachsen in Preussen.**

In plaats van den Heer **Wüst** zal de Heer

ACKERMANN optreden.

Entrée 25 Cts.

VERTREK der SPOORTREINEN.

Hollandsche Spoorweg.

Van **Rott.** naar **Amst.**: 7.10, 9.10, 10.30, 1.45, 3.25, 7.45
" alleen naar 's **Hage**: 5.45 's m. v., 9.45 's avonds
" naar **Schiedam** op de werkd. n: 12 's middags

Amst. naar **Rott.**: 7.10, 9.10, 11.40, 2.40, 4.30, 7.40

" 's **Hage** " 6.50, 9.10, 10.42, 1.50, 4.15, 6.43,

8, 9.53

Aank. te Rott.: 7.30, 10.30, 11.23, 2.37, 4.55, 7.30, 8.45, 10.40

Vertrek van **Rijn-Spoorweg.**

Rotterd.: 6.30, 8.15, 10.30, 12 (werkd.), 12.25, 2.20, 4.15

(werkd.), 5.50, 7.50, 9.10,

Amsterd.: 6.35, 6.55, 8.20, 11.05, 12.30, 2.40, 4.25

(werkd.), 6.25, 8.50, 9,

Arnh. n. Utr.: 6.10 (werkd.), 7.45, 10.20, 12, 1.55, 6.05,

7.15, 7.45.

Utrecht n. Rotterd.: 5.50, 8.15, 9.05, 12.20, 1.20, 3.40, 5.30

(werkd.), 7.40, 9.45.

Gouda n. Rott.: 7.10, 9.04, 9.35, 1.15, 1.57, 4.37, 6.24

(werkd.), 8.18, 10.32.

Aank. te Rott.: 8.20, 9.40, 10, 1.50, 2.25, 5.10, 7 (werkd.),

8.40, 11.10.

Spoorweg Antwerpen-Rotterdam.

Van **Antwerpen** naar **Rotterdam** en **Breda**: 7.50, 's morgens,

12.20 's middags en 5.50 's namiddags.

Antwerpen n. Roosendaal: 10.45 's morgens en 4.20

dit bewijzen, dunkt mij, o. a. ook de discussien ten
vorigen jare in de algemeene vergadering der Maatschappij
tot Nut van 't Algemeen er over gevoerd. Dat ik, de
handelingen dier Vergadering met aandacht lezende, mij
schaarde aan de zijde der voorstanders van de wettelijke
schoolpligtigheid, is van weinig belang, — eveneens dat
ik sedert van overtuiging ben veranderd, vooral na en
door de lezing van de opstellen der beide genoemde
schrijvers (mr. W. R. Boer, *Volksonderwijs*, — in den
practischen Volksalmanak voor dit jaar; mr. P. Romein,
Schoolverzuim en Wettelijke Schoolpligtigheid, brochure), —
maar niet van gewigt ontbloot acht ik de vraag: Is
't wel raadzaam over te gaan tot maatregelen, zoo sterk
ingrijpend als wettelijke regeling, wanneer de zaak die
ze betreffen, door mannen van wetenschap tot die zaak
in betrekking staande, en wier toon van schrijven bene-
vens de feiten die zij tot staving hunner redenen be-
nalen, voor hun gevoel pleiten, ongeschikt daarvoor
wordt verklaard? Ik houd het er voor, dat ook voor den
Staat de redenering die elders veelvuldig hare toepassing
vindt, opgaat: Meng u niet, althans niet repressief in
zaken van welken aard ook, vóór dat onwederspreklijk
blijkt, dat, en hoe, en waarom en wanneer dit niet slechts
kan maar noodzakelijk moet plaats hebben. —
Laat, tot zoo lang, de zaken (terwijl zij ze blijft gade-
slaan) haar eigen ontwikkelingsgang. Doet ge dat niet,
dan brengt gij onheil te weeg in plaats van goed te
stichten; want dan handelt gij in meerdere of mindere
mate fanatiek en inquisitoriaal.

Zag men meer algemeen kwaad en schade in de in-
voering van wettelijke schoolpligtigheid (— ten jare 1857
met indrukwekkende meerderheid in de Kamers gevallen),
ik zou onschoon (hoofd) onderwijzer, 't spreken geheel over-
gelaten hebben aan anderen, rijper in jaren, rijker in
kennis en ondervinding dan ik. Maar nu, voor zoo ver
ik kan nagaan, velerwege de schaal neigt ten voordele
van 't geen ik zou beschouwen als betruuenswaard voor
de zelfstandige en natuurlijke ontwikkeling van ons volks-
karakter, zoowel als voor de verheffing van ons volks-
onderwijs (nog alles behalve een bereikt ideaal! hoe veel
goeds er met volle recht van kan vermeld worden); — nu
er op de invoering van wettelijke schoolpligtigheid wordt
aangedrongen in de eerste plaats door de invloedrijke
Maatschappij tot Nut van 't Algemeen (wier diensten aan
't onderwijs bewezen te algemeen bekend zijn om aan-
wijzing of lof te behoeven), acht ik, met mr. Boer, het
den pligt van ieder die iets op 't hart heeft tegen die in-
voering, — en alsoo ook mijn pligt, dit openlijk uit te
spreken; dat kan, hoop ik, er toe bijdragen dat de zaak
in kwestie zoo veelzijdig mogelijk worde beschouwd, er
men overga tot maatregelen, waarop men zoo niet zeer
moelijk, stellig niet zonder schade zou kunnen terug-
komen.

't Zij mij vergund, hier de aandacht te vestigen op ge-
noemd opstel van den heer Boer. Dat opstel is mij
gebleken, deels bij onderwijzers, deels bij anderen weinig
bekend te zijn: naar mijn inzien veel te weinig bij hen
die, regstreeks of zijdelings, in 't onderwijs betrokken
zijn of er invloed op kunnen uitoefenen. 't Volgende vrij
overzicht van genoemd stuk moet aanmoedigen om het
in zijn geheel aandachtig te lezen; een leetuur die, naar
ik mij overtuigd houd, niemand zich beklagen zal die
gaarne kennis neemt van eenig geschrift, *kalm, bondig,
aangenaam, met kennis van zaken gesteld, gelijk ik ver-
trouw, dit te mogen aanmerken.*

De schrijver noemt het, mijns inziens terecht, *bevreem-
dingwekkend*, dat er nu op de invoering van wettelijke
schoolpligtigheid wordt aangedrongen, na de verbetering
in het openbaar en door terugwerking ook in het bijzonder
onderwijs gebracht door de wet op het onderwijs van 1857,
en bij het toemenen van het schoolbezoek, zoowel betrek-
kelijk als absoluut, als blijkt uit de Regeringsverlagen
der laatste jaren. Terwijl hij de groote diensten, door de
Maatschappij tot Nut van 't Algemeen aan het lager onder-
wijs bewezen, ten volle regt laat wadervaren en tevens
erkent dat hij zelf, even als de Maatschappij nog doet,
vroeger vóór de wettelijke schoolpligtigheid heeft geijverd,
ziet hij zich gedrongen die op de volgende gronden te
bestrijden:

De invoering van wettelijke schoolpligtigheid is slechts
eene enkele greep in een stelsel, waarbij uitgegaan wordt
van het denkbeeld en het beginsel: De Staat heeft heiliger
regten en beter inzichten met betrekking tot het kind en
zijnne belangen, dan de ouders: een stelsel waarbij in
andere landen en tijden is aangedrongen op de geheele
opvoeding van het kind, van de geboorte af, door den
Staat. Is dat beginsel, dat stelsel waar? natuurlijk? —
op zijn minst genomen zulk een ineeniging en om zoo te
zeggen centralisatie door den Staat bij ons (gelukkig!)
gansch niet inheemsch.

Men jaagt naar een onbereikbaar doel, en maakt zich
eene valsche voorstelling wanneer men zedelijke hervor-
ming en aanmerkelijk grooter welvaart van een groot deel
der maatschappij tracht te verkrijgen door en verwacht
van 't ten algemeene eigendom maken van dat minimum
van kennis, gewoonlijk met de benaming: lezen, schrijven
en rekenen aangeduid; en waartoe alleen allen dan door
de wet zouden verplicht kunnen worden, volgens de voor-
standers der wettelijke schoolpligtigheid. Door die kennis
op zich zelve toch, zonder meer, wordt waarlijk een mensch
niet bruikbaar, noch zedelijk, noch in onzen tijd in de
meeste gevallen ook maar industrieel. *Opvoeding is niet
minder onontbeerlijk dan onderwijs*, — ieder zal 't toe-
stemmen, de schoolopvoeding bovendien (die daarbij eerst
begint na de zes of zeven zoo gewichtige eerste levensjaren
des kinds) uit haren aard beperkt: welnu! verplicht de
ouders dan ook, hunne kinderen op te voeden, — iets meer
dan voeden en verzorgen: — hoe zult, hoe kunt ge dat?

De Wetgever zou zich bij 't verordnen van wettelijke
schoolpligtigheid bewegen op een bloot zedelijk gebied dat
het zijne niet is. Hij heeft dit nooit met goed gevolg gedaan,
en hij heeft zelf, bijv. bij 't bepalen der (wederkeerige) zede-
lijke verplichtingen van echtgenooten, en van die der kinderen
omtrent de ouders, van die omtrent de naaste bloedverwanten
in opgaande linie, gevoeld dat hij zich op vreemd terrein be-
woog. Die aangegevene verplichtingen zijn eigenlijk zede-
kundige voorschriften, niet in de wet te huis behoorende,
en dan ook door gemeerle strafbepaling aangedrongen.

(Reeds de Ouden, — de Schrijver haalt Cicero aan, —
maakten onderscheid tusschen zoogenaamde officia per-
fecta — wettelijke nauwkeurig te omschrijven verplichtingen,
waartegenover even juist bepaalde en begrensde regten
staan — en officia imperfecta, die, evenzeer aangedrongen
door de stem der natuur, der rede, van 't geweten en door
de godsdienst, aan zulk eene wettelijke omschrijving en
afperking geheel ontsnappen, en tot de laatste behooren
blijkbaar de wederzijdsche regten en plichten van ouders
en kinderen.)

Eene strafwet dus, overeenkomstig het velerwege ge-
openbaarde — en wij durven zeggen uit hoogstloffe-
bedoelingen voortgesproten — verlangen. En de straf? —
voor den minderen man in de eerste plaats: want die
heeft men toch vooral op 't oog, daar 't schoolverzuim
het meest in de lagere en laagste standen plaats heeft.
Natuurlijk boete of gevangenis.

Dit maakt het kwaad, door verarming der vaak reeds
behoefte gezinnen, nog groter. Dwing de ouders hunne
kinderen, bij gebrek aan dragelijke kleeding, wellicht ver-
pand, soms uit schaamte of noodwang te huis gehouden,
daarheen te zenden, als, bij reeds meer dan schrale ver-
dienste, vader gevangen zit of beboet is. Hoe kunt,
hoe moogt ge 't?

Stellig worden hier en daar de kinderen uit winzucht,
tijdelijk althans, van de school gehouden, maar toch,
wat straf zij in de meeste gevallen? Onkunde, die 't
belang van 't schoolgaan niet inziet, noodwang door
armoede, die ouders en kinderen vaak dwingt, 't oogen-
blikkelijk verdienen van een cent of wat te stellen boven
't genot (maar groote deels in 't verschiet) van de zoowel
maatschappelijke als verstandelijke en zedelijke voorregten
die goed onderwijs geeft. Is dat straffen blijk? Is dat
handelen volgens regelen die 't gezond verstand aangeeft?

Gij straft de uiterlijke daad (ik voeg er bij: de wet kan
niet anders). Verandert gij daardoor 't zedelijk of onzedelijk
beginzel (c'est selon) waaruit de ouders handelen (of ver-
zuimen)? En brengt gij hen door eene straf, waarbij de
grootste onbilligheden niet te vermijden zijn, tot beter
inzigt, meerdere belangstelling, of tot verbittering en
tegenwerking van 't geen zij hun (zij het ook met de
beste bedoelingen) opdringt?

Eene strafwet zonder controle is een onding. En hoe
zult ge zonder een bepaald hiervoor te scheppen corps
van ambtenaren controleren en constateren of en wanneer
en waarom 't kind voortdurend of tijdelijk de school ver-
zuimt, of het dit b. v. heeft gedaan en moeten doen om,
terwijl beide de ouders buitenshuis den kost verdienen,
op zieke of nog zeer jeugdige broertjes of zusjes te pas-
sen? — of 't, wel naar school gezonden, is gaan loopen
bedelen of spelen, enz. enz.? — Is eene half of geheel
onuitvoerbaar wet aan te bevelen?

Bestrijdt de schrijver op deze en dergelijke gronden de
wenschelijkheid van de invoering der Wettelijke School-
pligtigheid (2) in Nederland (en 't is mij niet bekend dat hij
tot nog toe weerlegd is, — voor zoo ver ik zien kan is hij 't
volstrekt niet door 't geestige, overigens zeker veel waarheid
behelzende stukje van Jean Macé, in deze Courant voor een

(2) Mr. Romein toont in zijne brochure 't gansch onware
aan van de bewering, dat zij in andere landen heilzaam
zou werken.

paar dagen geplaatst), hij betreurt ten hoogste, als elk die be-
schaving en verlichting en volkwelvaart op prijs stelt, 't nog
altijd te groote, hoevel afnemende, schoolverzuim: maar
beter nog, hij geeft onderscheidene middelen aan de hand,
die ik mij overtuigd houd dat alle aanbeveling verdienen,
om het te keer te gaan.

Hij wil die middelen doen uitgaan, deels van particu-
lieren, deels van verenigingen, deels van de school zelve.
Laat de school, zegt hij, — en dat is geheel uitvoerbaar —
eene aangename verblijfplaats voor de kinderen zijn, aan
't onderwijs zooveel doenlijk (wij voegen er bij: zonder
dat het in dressuur, professioneel of industrieel onderwijs
bestaande) zulk eene strekking gegeven worden, dat in
zeker mate het nut er van voor 't praktische leven ook
den minder beschaafde weldra blijke. Dat zal veel
afkeer en onverschilligheid van de zijde der ouders (in
massa toch waarlijk niet afkeerig en onverschillig, zeggen
wij zonder vrees gelogenstraft te kunnen worden) over-
winnen. Teekenen, zang, (3) handwerken leenen zich
bijzonder daartoe. Laat de onderwijzer — vullen wij
aan — door zijne persoonlijkheid er toe bijdragen, dat hij
en zijne school zich steeds in een gunstig licht vertoonen
en sympathie verwerven; tact, menschenkennis, aange-
wend in den omgang en bij welmeenende toespraak en
opwekking van de ouders, zullen daarbij veel vermogen.
Dat de meerbeschaafden, de burgers en de hoogere standen
door vermaning en opwekking (en door hun voorbeeld) het
gebruik maken van degelijke onderwijs bevorderen; maar ook,
door hen die toonen daarop prijs te stellen, bij voorkeur
te gebruiken in hunne dienst en voort te helpen, met
voorbijgang en achterstelling van hen die zich onverschillig
of onwillig toonen om hunne kinderen ter school te doen
gaan. Laat ieder in zijn kring zooveel mogelijk op-
merksaam maken op het stoffelijk en zedelijk nut van het
geleiden van goed onderwijs, en het oog houden op de
handelwijze, met betrekking tot het schoolgaan, van zijne
onderhoorigen, of van anderen die geheel of gedeeltelijk
van hem afhangen. Laat meer algemeen dan tot nog toe
geschiedt, reeds bestaande verenigingen die zich het lot
van den minderen man, van armen en behoeftigen aan-
trekken, als diaconien b. v., haar invloed doen gelden
(hier te Rotterdam geschiedt het), en, waar zij niet allen
stoffelijk kunnen helpen, onderstaand onthouden aan de
onverschillige en onwillige ouders. Waarom eindelijk geene
verenigingen in het leven roepen, die zich bepaald ten
doel stellen de bevordering van het schoolbezoek?

De schrijver besluit aldus: Reeds genoeg meenen
wij te hebben gezegd, om aan te toonen dat er onder de
wet der vrijheid nog veel kan gedaan worden om belang-
stelling in het onderwijs en gebruik maken van de ge-
legenheden daartoe aan te moedigen en te bevorderen.
Reeds wordt onder ons veel in dien geest verricht en zagen
wij, dat de goede uitkomsten daarvan aanvankelijk niet
ontbraken. Laat ons daarom voortgaan op dezen weg,
en nimmer een anderen inslaan, waarbij dwang spoedig
alle pogingen van het vrije handelen zou vernietigen;
waarbij wettelijke straf in de plaats zou treden van
zedelijke overtuiging; waarbij 't sociaalstische staatsdenkbeeld
den bovenbouw zou hebben over dat van Christelijk pligt-
besef bij elk individu.

En paar vragen ten slotte:
Van welke vrijheid wordt geen misbruik, soms schrome-
lijk misbruik gemaakt? Wilt ge daarom of om welke
reden dan, vrije burgers van een laad, welke geschieden
boven die van vele andere een schoor voorbeeld geeft
van streven naar, en kalm, bezadigd en steeds meer ver-
licht gebruik maken van vrijheid, uwe vrijheid, in welk
opzicht ook, prijs geven, om schijnbaar spoediger te be-
reiken wat op den weg van natuurlijke (ofschoon na nog
altijd door aanleg en verleden te zwakke en g-brekkige)
ontwikkeling, langzaam maar zeker zal bereikt worden?

Dwingt gij de ouders, om hunne kinderen te doen
worden wat men, eenzijdig en overpannen, noemt en
beschouwt als geschikt om nuttig in de maatschappij te
arbeiden, wat zult gij hun antwoorden wanneer zij te
eeniger tijd — zeer natuurlijk en consequent — u willen
dwingen dien der school ontwaasden kinderen arbeid te
geven als gij 't niet kunt?

Stel, gij hebt uwe scholen vol gedrongen, en door uw
dwingen en dwingen blijven ze vol. Acht gij dat geschikt
om staatsmatig en schooltoezigt en onderwijzers in 't be-
schaafd publiek aan te sporen tot bestendige verbetering en
verheffing van een volksonderwijs, dat toch genomen (hoe
dan ook genomen, ook gesmaakt?) zal worden, hoedanig
ook zijn gehalte zij?

Eindelijk: Komt niet voor alom een groot deel van
de zoo min geheel te loochenen als te steenigen onver-
schilligheid en afkeer (door onkunde, zwaar drukende

(3) Nog te onpractisch vaak onderwezen: Wat doet een
kind te huis met eene 2de of 3de partij van een zangstukje?

zorgen voor 't stoffelijke enz. enz.) van een deel des gade-
standes met betrekking tot de school voor rekening van
u die hen er voor straffen wilt? Of kunt gij met de hand
op 't hart verklaren: ik heb bij en voor mijne minderen
alles gedaan wat in mijn vermogen was tot bevordering
van belangstelling in 't onderwijs: ik heb dat gedaan in
stoffelijk, verstandelijk en zedelijk opzicht, door raad en
hulp en — last but not least — door mijn voorbeeld in
huis en maatschappij, door de behandeling mijner eigene
kinderen of pupillen, door 't ernstig zoeken naar 't ver-
strekken van, 't medewerken met de best mogelijke opvoe-
ding in huis en school?

Een ieder beproeve zichzelf!

K.

251ste Staats-Loterij

4de Klasse, 3de Lijst.
Trekking op 15 Julij.

GETROKKEN PRIJZEN.

Prijs van f	5000:	N.º	2271
"	1500:	"	1338 16467
"	400:	"	4988 5875 11321
"	200:	"	10341 13062
"	100:	"	1099 3504 5358 6568
			12943 13436 15097 17084

Prijzen van f 65:

10	2521	5259	7525	10208	13060	15427	17731
21	2555	5456	7526	10252	13077	15451	17790
142	2579	5472	7567	10366	13092	15454	17799
143	2733	5483	7576	10390	13160	15495	17937
178	2826	5515	7615	10399	13215	15565	17990
223	2884	5554	7671	10454	13218	15573	17997
263	2896	5565	7707	10474	13234	15588	18071
280	2899	5570	7770	10587	13259	15596	18119
385	2932	5588	7816	10610	13289	15702	18172
394	2952	5702	7848	10640	13326	15863	18307
425	2953	5712	8034	10644	13426	15888	18326
484	3031	5719	8086	10653	13683	15895	18347
509	3071	5799	8181	10684	13689	15939	18413
532	3127	5901	8213	10796	13736	15996	18465
542	3154	5918	8233	10852	13774	16053	18469
578	3184	5919	8251	10894	13810	16138	18538
584	3219	5965	8267	11026	13833	16254	18652
666	3222	6029	8273	11056	13926	16261	18678
691	3294	6035	8314	11129	13942	16293	18748
698	3336	6057	8472	11183	14020	16319	18763
768	3389	6115	8551	11221	14021	16325	18769
848	3494	6125	8619	11257	14025	16334	18772
905	3557	6151	8620	11372	14028	16381	18826
926	3672	6158	8625	11399	14052	16409	18883
941	3683	6242	8712	11438	14057	16500	18890
1089	3701	6248	8721	11514	14106	16559	18943
1116	3760	6283	8741	11565	14136	16590	18962
1132	3792	6305	8796	11567	14178	16650	18981
1152	3852	6323	8841	11590	14214	16652	19018
1188	4003	6486	8922	11600	14298	16663	19069
1209	4022	6493	8956	11642	14318	16683	19101
1268	4088	6497	9066	11718	14340	16760	19128
1303	4112	6509	9076	11885	14354	16761	19151
1389	4172	6554	9088	11921	14399	16813	19163
1393	4232	6637	9164	11941	14408	16824	19195
1417	4290	6826	9237	11992	14450	16876	19198
1441	4360	6871	9243	12056	14487	16949	19215
1519	4378	6877	9264	12082	14588	16960	19237
1534	4458	6888	9320	12122	14589	17005	19331
1642	4470	6976	9363	12208	14622	17044	19342
1674	4591	6977	9405	12211	14624	17048	19361
1729	4592	7009	9544	12253	14680	17056	19409
1761	4620	7049	9545	12354	14813	17070	19464
1788	4641	7061	9554	12364	14877	17136	19485
1822	4656	7112	9556	12462	14885	17137	19505
1832	4679	7125	9644	12463	14912	17139	19554
1854	4720	7185	9680	12467	14923	17182	19623
1867	4760	7187	9826	12564	14947	17205	19695
1898	4800	7225	9835	12565	14998	17306	19718
1950	4840	7267	9877	12606	15142	17325	19722
2178	4864	7271	9965	12656	15238	17395	19730
2190	4909	7278	10057	12657	15241	17443	19745
2234	4948	7323	10101	12725	15243	17487	19821
2248	5005	7360	10126	12754	15348	17504	19853
2278	5016	7393	10132	12863	15378	17566	19866
2298	5025	7429	10156	12939	15380	17586	19867
2308	5251	7454	10165	12947	15400	17695	19974
2345	5258	7476					

Weerkundige Waarnemingen op 15 Julij 1863. — 3 uur v. m.

NAMEN der PLAATSEN.	BAROMETRISCH te Maatschappij of verschil.	WIND.		TEMPERA-TUUR.	TOESTAND DER	
		richting.	kracht.		Luucht.	Zee.
Hartlepool.....	+ 3. 2	N.N.W.	—	+ 21. 1	schoon.	slecht water.
Groningen.....	— 0. 7	W.Z.W.	2	+ 17. 3	—	—
Helder.....	+ 0. 2	N.W.t.W.	2	+ 17. 6	—	—
Yarmouth.....	—	N.N.O.	—	—	schoon.	—
Vlaissing.....	— 0. 5	W.Z.W.	1	+ 18. 0	—	—
Maasricht.....	762. 2	W.Z.W.	2	+ 19. 4	—	—
Portsmouth.....	+ 4. 6	N.N.O.	—	+ 15. 5	schoon.	slecht water.
Plymouth.....	+ 4. 4	W.Z.W.	ligte bries.	+ 21. 7	—	—
Havre.....	+ 4. 6	O.	—	+ 17. 0	ligt bewolkt.	—
Parijs.....	0. 0	N.W.	0	+ 16. 9	dampig.	—
Brest.....	+ 2. 4	N.W.	0	+ 14. 5	zeer bewolkt.	slecht water.

Alsoo grootste verschil in Nederland H. O. 9 G; generaal idem Po en Ho 5. 3 G.

Scheepstijdingen.

Brouwerst. (N.N.W.) 15 Julij. Niets gepasseerd. Hellevoet (NW) Aang. 15 Julij Leopold, Frogner, Rio-Janeiro Fury, Fellow, Newcastle Assiduus, Neabitt, d. Thompson, Richardson, Sunderland Nanteos, Lloyd, Whitehaven Charlotte, Streifert, Koningsbergen St. Cast, Merdinac, Gothenburg Zwoer, Aten, Stettin Gerhard, Ehrenstein, Dantzig Benedict Knuth, Boye, Stralsund De vierde haringjager. Vertrokken. 15 Earl of Anskland (st.), Londen Brielle (NNW) Aang. 15 Julij Ary Scheffer (st.), Havre Waterloo (st.), Londen John & Charles, Hopkins, Rochester Karen Marie, Jörgensen, Stralsund Vertrokken. Fairy Queen (s), Hartlep. Colletis (st.), Goole Seahorse (st.), Hull	Minerva (st.), Stettin Texel Aangekomen 14 Julij Célestine Marie, Mahéo, Redon Twee Broeders, van Kempene, Londen Provincie Overijssel, Gruppelaar, Dundee Sirius, Marsh, Newc. Jonge Andries, Steffens, d. Vile Aangekomen 13 Julij Condor, Jensen, Koningsbergen Vesta (st.), Dantzig Heimath, Stöwer, d. Jonge Jacob, Herman, Gothenburg Dina, van der Ley, Christiania Phönix, Nielsen, Dramm. Hendrika, de Jonge, Osterisoor	Jeanne, Kroon, Koningsbergen — Quebec Uitgeklaard 24 Junij Scandinaviën, Gude, Amsterdam Galatz Vertrokken 30 Junij Harmonie, Both, Falmouth 1 Julij Zwerver, Schuth, Amsterdam Konstantinop. Aang. 3 Julij Elisabeth Helena, Coerkamp, Antwerp. Genoa Vertrokken 10 Julij Zeemeew, Sikkema, Girgenti Oporto Aangekomen 7 Julij Egbertus, Schrik, Sunderland B
---	--	---

